

כתרי תורה

כתר מלכות - מאן מלכו ברבנן
 רבי שובדיה (עוואץ) ב"ר מעודה דהריי והב (אלוה) זלה"ה
 מרבני צ'הארה - ד' שבט תש"כ
 רבי ישעיהו ב"ר יחיא גברא זלה"ה
 רב ביה"ב נחלת יצחק ראש"ל - ד' שבט התשע"ה
 רבי ישי ב"ר סעדיה שרעבי זלה"ה
 רב שכונת מרמורק ברחובות - ו' שבט תשל"ב
 רבי חיים ב"ר יהודה חובארה זלה"ה
 ראש ישיבת ענף חיים וחבר ב"ד ק"ק תימן בירושלם - ז' שבט תשכ"ב
 רבי דוד ב"ר משה מרהלה זלה"ה
 מרבני חיריאן ורב כפר גבירול - ז' שבט תשל"ה
 רבי זכריה ב"ר אהרן בחלאני זלה"ה
 ממייסדי שכונת מחנה יהודה בפת"ח - ח' שבט תשכ"ד
 רבי שמואל ב"ר יחיא חש (אריה) זלה"ה
 רב בדאר סעיד - ח' שבט תשל"ג
 רבי שלום ב"ר יוסף שבו זלה"ה
 נעים ומירות ישראל מחבר חמדת ימים - ט' שבט ת"ע
 רבי שלום ב"ר אברהם יצחק הלוי זלה"ה
 רב קרית אונו - ט' שבט תש"ס
 רבי יחיא ב"ר יצחק גברא זלה"ה
 מרבני סודר - י' שבט תשכ"ב

לק"י • פרשת וארא ה'תשפ"א ב'של"ב • גליון ל"ח
 • הגות והלכה בפרשת השבוע במשנת רבותינו גאוני תימן זיע"א

הערות והארות יתקבלו בברכה בטלפון 0504139964 או במייל avish964@gmail.com

לע"נ ידיד ורע אשר שמחת התורה שבלבו ועל פניו האירה כל סביבותיו, זכה להרביץ תורה ולהעמיד בתי מדרשות לשקידתה הרב רפאל אליהו אליעזר זצ"ל ביבולחט"א הרב צבי בלאט ולזכות מרת נעה ב"ר אבנר תחיל לרפואה שלימה בתוך שאר חולי ישראל • אין לקרוא בשעת התפילות וקריאת התורה

כתר של"א"ש

וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב בא שדי ושמי ה' לא נודעתי להם (ו' ג').

במדרש רבה איתא אמר לו הקב"ה למשה, חבל על דאבדין ולא משתכחין, הרבה פעמים נגליתי על אברהם יצחק ויעקב בא שדי, ולא הודעתי להם כי שמי ה' כשם שאמרתי לך, ולא הרהרו אחר מידותי וכו' ואתה, תחלת שליחותי אמרת לי מה שמי, ולבסוף אמרת ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה והצל לא הצלת את עמך, עי"ש. ותמה מוהר"ח כסאר זלה"ה בקיץ המזבח והלא משה היה רואה צערן של ישראל שהיו משתעבדין תחת יד מצרים יותר מדאי, וא"כ היה מוכרח לתבוע גאולתן. ותידן, דמכיון שכבר הודיעו ה' ואני ידעתי כי לא יתן אתכם מלך מצרים להלך וכו' ושלחתי את ידי והכיתי את מצרים בכל נפלאתי אשר אעשה בקרבן וכו' (ד', י"ט כ'). בקיץ המזבח שם ציין לפסוק ז', ג'. וצ"ע שהיה זה לאחר מכן, וא"כ ידע מה כי כך עתיד להיות. ואעפ"כ כיון שבשביל ישראל אמר כן, שיתף הקב"ה מדת הרחמים שלא תפגע בו מידת הדין, עכת"ד. וכ"ה במדרש רבה לעיל (פ"ה כ"ב) וכיון שראה הקב"ה שבשביל ישראל הוא אומר, לא פגעה בו מידת הדין.

ויתירה מזו חזינו למשה רועה נאמן שגם בדבריו כאשר תבע גאולתן לא תלה העיכוב אלא בו, כדאיתא במדרש הגדול (ה' כ"ג) עה"פ והצל לא הצלת את עמך, אמר רבי אלעזר המועדי חלילה לאותו צדיק שיאמר בלשון הזה, והצל לא הצלת, אלא אמר לפניו רבוננו שלעולם יודע אני בך שאתה עתיד לגאול את ישראל ממצרים, שמא ע"י אדם אחר הן יוצאין ואני לא זכיתי שיצאו על ידי, ע"ש.

ודבר גדול למדנו מכאן, כי בשביל טובתן של ישראל הכניס משה עצמו לסכנה שיפגע ממדת הדין ולא עוד אלא שלא היה אכפת לו שתעבור השליחות ממנו ולא יזכה להיות מושיען של ישראל, העיקר שיגאלו.

כמה ראוי לנו להתחזק מכאן, להשתדל תמיד בטובתן של ישראל, בכל עניניהם ובפרט בימים טרופים אלו, עלינו לתת לב לתמוך באחינו בשרינו, אבל יותר מכך ברוחניותם כי גדול המחטיאו מן ההורגו ומדה טובה מרובה. איש את רעהו יעזור ולאחייו ואמר חזק. שבת שלום.

כתר ההלכה

הגאון הרב נתנאל עומסי שליט"א - מרבני בית ההוראה 'פעולת צדיק' לעילוי נשמת אביו רבי יחיא ב"ר יצחק עומסי זלה"ה - נלב"ע כ"ז אלול התש"פ פתח שנעקרה ממנו הדלת אם צריך לקבוע המזוזה מחדש

[א] דעת רבינו הרמב"ם, שאין הפתח חייב במזוזה אלא אם יש בו דלת (הל' מזוזה פ"ו ה"א). והטעם, כתב הרמב"ם בתשובתו לחכמי לונל (הובא בכס"מ שם), כי מה שכתוב בתורה וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך, ודאי אין הכוונה שצריך לקבוע גם על המזוזה וגם על השער, אלא ע"כ כוונת התורה שיהיה שער דפתח בלי דלת נקרא פתח ופתח עם דלת נקרא שער. ואף שמרן השו"ע (ו"ד ס"י רפ"ו סט"ו) סתם שפתח בלא דלת חייב במזוזה ודעת הרמב"ם הביא שם בשם י"א, לדידן העיקר כדעת הרמב"ם, שכן העלו בתכאליל כת"י ובתכלאל עץ חיים (עיי' שע"ה ח"ה סי' קס"ז הע' מ"ג), ולכן אם קבע מזוזה קודם תליית הדלת, יתלה את הדלת ויקבע את המזוזה שוב בברכה (שע"ה שם ס"ז).

ונשאלה שאלה לדידן אם אחר שקבעו את המזוזה כדן, הוציאו את הדלת מהציר, האם צריכים לקבוע את המזוזה מחדש אחר החזרתה משום תעשה ולא מן העשוי. ומצאתי שנחלקו בזה האחרונים, בפתחי תשובה ביו"ד (סי' רפ"ו או"י י"ד) כתב, שאינו צריך לחזור ולקבוע את המזוזה שוב כשיתלה את הדלת כיון שנעשה בהכשר, ובשו"ת כתב סופר (ו"ד סי' קל"ט) כתב שלדעת הרמב"ם, צריך ליטול את המזוזה ולקבעה מחדש. והיינו דלפי טעמו של הרמב"ם שרק פתח עם דלת נקרא שער, הרי שאם הסיר את הדלת נתבטלה עשייה ראשונה. והנה ישנה מחלוקת דומה כאשר עקרו את הפתח ממקומו והחזירוהו, י"א שצריך לקבוע את המזוזה שוב בברכה, כיון שנתבטלה עשייה ראשונה (שו"ת תורת אמת סי' רל"ב והביאו מהרי"ץ בע"ה דף קפ"ו ע"א), וי"א שכיון שנעשה בהכשר אין בזה משום תעשה ולא מן העשוי (שו"ת שואל ומשיב מהד' תליתאה סי' קס"ו). ומרן הגר"י רצאבי שליט"א בשע"ה (ח"ה סי' קס"ז סט"ו) פסק שיש לחשוש למתירים ואין לברך. ולפ"י אמר לי מרן שליט"א דה"ה בנידון דידן אם הוציאו את הדלת והחזירה, יקבע שוב את המזוזה ויהרהר את הברכה בלבו.

האוכל תפוז או קלמנטינה תחת העץ אם חייב לעשר

[ב] נשאלתי מאדם שיש לו עצי תפוזים וקלמנטינות בחצירו האם מותר לו לקטוף פירות מהעץ ולאכלם שם תחת העץ, או שחייב הוא לעשר קודם לכן. והנה אף שחצר המשתמרת קובעת למעשרות, מ"מ אכילת עראי מותרת בפירות שגדלו שם ונאכלים כאחת כגון תאנה אחת (שו"ע יו"ד סי' של"א ספ"ט).

אמנם פרי שאינו נאכל בבית אחת כגון אשכול ענבים, אינו נחשב אכילת עראי אא"כ יאכלם כשהאשכול מחובר לעץ (שם סצ"א). ולפ"י הן תפוז והן קלמנטינה אינם נאכלים כאחת אלא פלחים. מאידך י"א שהטעם שתאנה אחת נחשב עראי, מפני שאינה אכילה חשובה (חכמת אדם שע"צ פ"ג ט"ז) ולפ"י קלמנטינה אחת אינה אכילה חשובה. ולמעשה כתבו הפוסקים שאכילת תפוז אינה נחשבת אכילת עראי (חזו"א דמאי סי' ז' סוס"ק כ"ד) ולעניין קלמנטינה מספק אין לאכלה אכילת עראי (תנבות שדה גליון 4).

בית הפתוח לחצר פרטית אם יש בו היתר פתח פתוח

[ד] נשאלתי, האם יש איסור יחוד בבית עם חצר פרטית הפתוחה לרה"ר [ואין השער נעול]. ולעניין פתח פתוח לרה"ר כתבו הפוסקים שהטעם שאין שם איסור יחוד הוא כיון שאימת רבים עליו כל שיש אפשרות להיכנס (דבר הלכה פ"ג סק"ו בשם החזו"א, קיצור הלכות יחוד לגר"ש דבליצקי עמ' ט"ל). ולכן אף בפתח הפתוח לחדר מדרגות [ודלת חדר המדרגות אינה נעולה] יש היתר של פתח פתוח (שו"ת עול"י ח"א סי' קנ"א סוף או"י א'). ובית הפתוח לחצר יש להסתפק האם גם שם שייך אימת רבים כיון שיש אפשרות להיכנס לחצר, או מכיון שהחצר פרטית ואין דרך בני אדם להיכנס לשם, לא. ושאלתי את מרן הגר"י רצאבי שליט"א, ואמר לי כי מסתבר שאף זה בכלל פתח פתוח לרה"ר.

מכת דם והנלמד ממנה במשנת רבותינו

כה אמר ה' בזאת תדע כי אני ה' הנה אנכי מכה במטה אשר בידי על המים אשר ביאור ונהפכו לדם: ויאמר ה' אל משה אמר אל אהרן קוּם בּמִטָּה יִדָּךְ עַל מַיְמֵי מִצְרַיִם עַל נְהַרְתֶּם עַל יַאֲרֵיהֶם וְעַל אֲזִמְיָהֶם וְעַל כָּל מִקְוֵה מַיְמֵיהֶם וַיְהִי דָם וַהֲיָה דָם בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם בַּעֲצֵים וּבַבְּצִיָּם: (י, יז: יט)

היכן היתה מכת דם, דעת רבי יהודה ורבי יוסי בר אבין

א] בשמות רבה (פ"ט י"א) פליגי תנאי היכן היתה מכת דם. דעת רבי יהודה כי רק מי היאור לקו, וראייתו מדכתיב ויחפרו מצרים סביבות היאר (ו, כ"ד) ש"מ שחפרו כדי למצוא מים שלא לקו. ובענין יוסף הוסיף דרבי יהודה דייק כן מהפסוק האמור בהתראת מכת דם הנה אנכי מכה במטה אשר בידי על המים אשר ביאור ונהפכו לדם (שם י"ז) ש"מ כי רק מי היאור נהפכו לדם.

עוד ראייה יש להביא לדברי רבי יהודה ממ"ש במדרש הביאור לתמוה עה"פ ויעשו כן חרטומי מצרים בלטיהם (שם, כ"ב) מאין היה להם מים להופכם לדם, אלא תדע שהם עשו תחבולה בדם, והוא אמרו ויחפרו מצרים סביבות היאר מים לשתות עכ"ד, הרי שממקרא זה משמע שסביבות היאר לא לקו.

והנה לדעת רבי יהודה יקשה קרא דעל נהרתם וכו' והיה דם בכל ארץ מצרים, ולדבריו הלא רק ביאור היה דם. אכן דברי רבי יהודה מפורשין יותר בזה"ק (כת, ב) אמר רבי יהודה האי קרא אית לאסתכלא ביה והיך יכיל למהך לכל הני אתרי, פי' איך יכל אהרן ללכת לכל ארץ מצרים ולהכות את כל מימיה. ותו דהא כתיב וימלא שבעת ימים אחרי הכות ה' את היאור את היאור כתיב ואת אמרת על מימי מצרים על נהרתם על יאריהם ועל אגמיהם. אלא מימי מצרים נילוס הוה ומתמן אתמליין כל אינון שאר אגמין ויאורין ומבועין וכל מימין דילהון, ועל דא אהרן לא נטה למחאה אלא לנילוס בלחודו. וזהו ויהי דם בכל ארץ מצרים. הרי שהכה ביאור וכל מה שנמשך ממנו ממילא נהיה לדם. וענין עין יוסף.

ב] דעת רבי יוסי בר אבין, כי רק מים הנובעים לקו. דדרש כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט, על מימי מצרים כלל, על נהרתם על יאריהם ועל אגמיהם פרט, ועל כל מקוה מימיהם הרי כלל אחר, מה אתה מרבה כל הדומים להם. ופי' בעין יוסף, כל הדומים להם היינו מים נובעים, ולפי"ז והיה דם בכל ארץ מצרים ממים הנובעים בה. אבל בכלים לא היה דם.

דעת רבי נחמיה ומקורו נתגלה במדרש הגדול

ג] דעת רבי נחמיה כי כל מימי מצרים לקו, כי היאור מלמעלה ומלמטה לקה, דהיינו גם אותן המים שנמצאו כשחפרו סביבות היאור לקו. ומה שחפרו המצריים סביבות היאור זהו לפי טעותם שחשבו כי רק המים שהיו רואים משה ואהרן בעיניהם נעשו דם לכן חפרו להוציא מסביבות היאור ממה שלא ראו משה ואהרן בעיניהם, אכן משחפרו נתבררה להם טעותם. ועוד הוסיף רבי נחמיה וכל מצרים לקו מימיה בדם' והנה לא נתפרש מקור דברי רבי נחמיה, ובפשטות היה נראה דהלא יש לנו שתי מקראות הסותרים זא"ז, אחד שהיה דם בכל ארץ מצרים ומאידך שהיה רק ביאור שהרי חפרו סביבותיו למצוא מים, וכיון שהיה לו יישוב מרווח לקרא דויחפרו, נותר לנו רק המקרא שהיה דם בכל ארץ מצריים ממש, וענין מהר"ו.

אכן הנה בעין יוסף פירש ככוונת רבי נחמיה דלקו כל מימי מצריים, ואפילו מים שהיו מוכנסים בכלים לקו וכדאיתא שם במדרש לעיל מיניה (שם, י) כי גם מים שבקיתון לקו. ולזה לכאורה אין מקור.

ומצאתי במדרש הגדול דרשה הנראית מתאמת לשיטת רבי נחמיה, בזה"ל נאמר הדם חמשה פעמים, ונהפכו לדם, והיה דם ויהפכו כל המים אשר ביאר לדם, והיה הדם בכל ארץ מצרים. כנגד מיני המים, יארים, אגמים, נהרות, מקוה מים ובעצים ובאבנים. וכן הובאה דרשה זו במדרש הביאור ובנימוקי רבינו זכריה הרופא לאגדתא דפסחא. ויש להעיר, כי במד"ג שם הביא בתחילה דרשה נוספת, ונטה ידך על מימי מצרים, אין לי אלא מים שביאר, שבבורות ושבשיחין ושבמערות מנין, ת"ל על נהרותם על יאריהם ועל אגמיהם ועל כל מקוה מימיהם ויהיו דם. וא"כ מכאן יש מקור לכל אותם מקומות שלקו במכת דם. וכן העצים והאבנים מפורשים בסוף הפסוק ולמה הוצרך לדרשה הנזכרת לעיל, וצ"ע.

ביאור ענין בעצים ובאבנים

ד] והנה תרגם אונקלוס את הפסוק בעצים ובאבנים, ובמני אעא ובמני אבנא, דהיינו המים שבכלי העץ ובכלי האבן. וזה יקשה לכל הני תנאי, לרבי יהודה הלא רק מי היאור לקו ולרבי יוסי בר אבין הלא רק מים הנובעים לקו. וכן לרבי נחמיה יקשה כדאיתא במדרש הגדול, ובעצים ובאבנים מה ת"ל, והלא כבר נאמר ועל כל מקוה מימיהם ע"כ. פי' שהלא אין מים בעצים ובאבנים מצד עצמם אלא היינו מים שנקוו לתוכם, כגון מים שבכלי עץ ואבן. וא"כ זה כבר נכלל בכל מקוה מימיהם.

ה] ומצינו בחז"ל כמה תירוצים לזה, א' איתא בשמות רבה כי הכוונה לע"ז שלהם שאף היא לקתה בדם, ע"ש וכ"ה במד"ג.

ב' איתא במד"ג, שהיה הדם מבצבץ ויורד מן העצים ומן האבנים, וכשהיתה אשה לשה את עיסתה ומביאה לתנור היה הדם מבצבץ מן העצים ומכבה א האור ומתים ברעב. וכשהיה פרעה נכנס לפלטיץ שלו רואה הדם מבצבץ מעצי הבנין ונפשו מטרפת עליו ע"כ. וכע"ז בשמו"ד שם אף בימסאות (פי' תיבה, במה. ע"י עין יוסף

ומהר"ו) ובתי כסאות (עניינו ג"כ מקום ישיבה. ע"י עין יוסף) שלהם, לקו בדם וכשהיה אחד מהם הולך ויושב ע"ג המטה או ע"ג האבן או ע"ג סלע היו מפסידין את בגדיהם בדם. ושתי תירוצים אלו הם דלא כתרגום אונקלוס שהכוונה למים שבכלי עץ ואבן. ג' עוד תירצו בשמו"ד שם, שהיו המים ששותין עם יהודי בכלי אחד או בכלי עץ או בכלי אבן נהפכו לדם בפיו. נמצא שיש חידוש בכלי עץ ואבן שאף מים שהיו בהן נהפכו בפיו שלמצרי לדם.

דרשת מדה"ג דמים שאובים אינם בכלל מקוה ומקבלים טומאה

ו] ובמדרש הגדול תירץ תחילה, אלא מכאן שהמים השאובין שבכלים אין נקראין מקוה מים. לכך נאמר בעצים ובאבנים אלו מים שאובים, ועל כל מקוה מימיהם אלו מים שאינן שאובין. והוא שאמרו חכמים מים שאובין מקבלין טומאה והמקוה אינו מקבל טומאה, ע"כ לשונו בשינוי קצת. ובתירושי מוהר"ר חיים ב"ר סלימאן כסאר זלה"ה (נדפסו במכמח"ג עמ' קצ"ו, ע"ש וכאן ביארתי דבריו כפי הבנת) העיר דכיון שמכת דם באה כנגד שביטלו נשות ישראל מטבילה (ע"י שמו"ד פ"ט ט), היה ראוי ללקות רק במקומות הראויין לטבילה, ומדוע לקו המים שבכלים. וביאר דאה"נ זהו עיקר הטעם, אך הגיורה היתה כללית שהרי גזר השי"ת והיה דם בכל ארץ מצרים, ולכך רק בסיפא דקרא נזכר ובעצים ובאבנים.

ואם כי יש קצת מבוכה בלשונו שפתח בהא דמים שאובים שבכלים אין נקראים מקוה, משמע הא שאובים שבמקוה דהיינו המחוברים לקרקע נקראים מקוה. וסיים בדרשה דכל מקוה מימיהם אלו מים שאינם שאובים, משמע כי מקוה אינו מים שאובים בכל מקרה. מ"מ דבריו בסיפא מפורשים יותר כי מקוה אלו מים שאינם שאובים, והם אינם מקבלים טומאה. ומדבריו למדנו כי מים שאובים אף שהן מחוברים לקרקע אין להם שם מקוה ומקבלים טומאה. והנה מים שאובים המחוברים לקרקע הם מי גבאים שנזכרו בריש מסכת מקוות (פ"א ה"א) שאין המים מטמאין ואין מטמאין אלא לרצון. וכמבואר להלכה ברמב"ם (פ"טו מטומאת אוכלין ה"א. וכ"ה בפיה"מ שם משנה ד'. ודלא כדמשמע מדבריו במשנה א'. וע"י רע"ב ותיו"ט). ועני תהילה לדוד (א"ו"ח סי' ד' קס"ט) דמדאורייתא אינם מטמאים אף לרצון. וא"כ צ"ע דרשה זו דמשמע דמדאורייתא מים שאובים אין להם דין מקוה ומקבלים טומאה.

מים שבכלי מתכות, והנפק"מ למים שבשעת התקופה

ז] וסיים במדרש הגדול, אין לי אלא מים שבעצים ובאבנים, מנין לכל המים השאובין שבכל הכלים שנהפכו, ת"ל הפך את מימיהם לדם (תהלים ק"ה, כ"ט). ומה שנקטו דווקא עצים ואבנים, הלא בכל הכלים נהפכו המים לדם. י"ל כמ"ש מה"ר איסרלין בעל תרומת הדשן בביאוריו כאן, דעצים ואבנים אין הכוונה לסתם כלים אלא לשקתות המים שהם כלים גדולים ואין רגילים לעשותן אלא מעץ ואבן, והיו דומיא דיאריהם ואגמיהם, שהם כעין בריכות קטנות. עוד י"ל כמ"ש בספר הכתב והקבלה כאן דבר גדול השמיענו הקרא, כי ידענו מספורי חכמי האומות המספרים טבעי מדינת מצרים ומנהגייהם כי בעת שמימי מצרים עכורים ינקוהו בכלי עצים ובכלי אבנים, כי אם יעמדו מי היאור בכלים אלה כמי שני ימים, הוא יוצא נקי וטהור מכל סיג וחלאה' וכאן לא רק שלא הועיל לטהרם אלא נהפכו לדם.

ח] והנה כתב החיד"א בפני דוד (פרשת בא הגש"פ) ועתה ראיתי בנמוקי רבנו אליעזר מגרמזיא בכת"י שכתב וז"ל ובעצים ובאבנים, אבל לא בכלי מתכות ולכן משימין ברזל במים בשעת התקופה לפי שאין מצוי בכלי מתכות. ולכן לא בקש פרעה במכת דם, שהיה שותה בכלי מתכות ובהם לא היה נהפך לדם עכ"ל. וכן הביא ממה"ר איסרלין בעל תרומת הדשן בביאוריו לחומש שמעתי שיש רמז מכאן שבשעת התקופה מטילין מיני מתכות במים ואז אין המזיק שולט בהן, שהרי בכך לא היה דם רק בכלי עץ ואבן ולא בכלי מתכות מדכתיב בעצים ובאבנים ולא כתיב בכלי סתם'. וע"ש שפקפק בזה מהרא"י דא"כ אף בכלי חרס לא היה דם, ומדוע דווקא כלי מתכות מציל בתקופה וושמא י"ל דכלי חרס בכלל כלי אבנים הדומה לו, אבש"ר ולכך כתב דנקט בעצי ובאבנים ר"ל בשקתות המים שהם כלים גדולים ואין רגילים לעשות רק מעץ ואבן שחוקקים אותה בכך, ע"ש. אכן כתב החיד"א שאילו היה רואה דברי ר"א מגרמזיא היה שב מידיעתו ע"ש. ויתבאר דבריהם יותר ע"פ מה שכתב באבודרהם (סדר התקופות) שיש לזהר שלא לשתות מים בשעת תקופת ניסן שלא ינוק כי בתקופת ניסן נהפכו מימי מצרים לדם. ואם באותה שעה מים שבכלי מתכות לא נהפכו לדם, למאי נחוש השתא. ודין זה הובא ברמ"א (סי' תנ"ה סעף א') ולא השמיטו השת"י. וכ"ה בשע"ה (סי' קל"ט סעף ח').

וע"פ האמור במדרש הגדול כאן מבואר להדיא דהמים שבכל הכלים לקו. ואין ראייה למנהג להניח ברזל במים. עוד יש להעיר על מנהג זה, מה שכתב בחת"ס (שם, כ"ג), כי בכלי מתכות ששם עיקר שליטת מול מאדים ושר שלו, הממונה על החרב ועל הדם, שם לא היה דם. ונראה כוונתו כי רצה השי"ת להוכיח כי מכווח הכל ולא בשליטת המזלות ולכן דוקא בכלי מתכות שהיה ראוי ביותר ע"פ המזל להיות דם, נשארו במים בהויתן. מעתה נמצא, כי אין מעלה בכלי מתכות ואדרבה כלים אלו שהם בשליטת מול מאדים, ראוי לזהר מהם בשעת התקופה, ודווקא בזמן מכת דם הפך הקב"ה הנהגת המזל שלא ישלוט בהם הדם.

כתב שם טוב – מדרכי רבותינו- מוהר"ר חיים ב"ר יהודה חובארה זלה"ה

רבינו היה גדול בתורה ומופלא מאוד, כמו שסיפר הרב יחיאל בנו של הרש"ה זלה"ה כי בדרכו של רבינו לביה"ד בת"א היה נכנס לישבת האל תורה שעמדו בראשה הרש"ה ומוהר"ר אברהם הכהן זלה"ה, ומטה אנו לענין שעוסקים בו, ובכל פעם שהיה פותח פיו היתה מתגלית בקיאותו וחרפותו והיו מתפעלים הרבנים שם מגדולתו. ואעפ"כ היה נוהג עצמו בענוה גדולה, עוד בהיותו בתימן היה מוסר שיעור בנמרא מידי לילה מחצות עד התפילה לפני חבר תלמידי חכמים בבית"כ אלשיך בין משתתפי השיעור היה כמוהר"ח כסאר זלה"ה, רבינו שהיה טרוד הרבה בעניני ציבור שבאו לפניו היה מתעכב לעתים, וכדי שלא יבטלו הציבור מלימודם היה מהר"כ שהיה צעיר לימים פותח בשיעור עד שיבוא רבינו. לימים משרבו עסקי ציבור על רבינו ביקשו הציבור ממהר"כ שימסור את השיעור, והיה רבינו גייע בפשטות ומתיישב לפניו ללמוד כאחד מבני הישיבה. זיע"א